

УДК 330.341

DOI: 10.31673/2415-8089.2023.120990

Маковецька І.М., к.е.н., доцент
Мельничук Д.Р., магістр
Державний університет
інформаційно-комунікаційних технологій

УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА ПРИ АДАПТАЦІЇ ДО РИНКОВИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття присвячена аналізу інноваційного середовища підприємства та важливості його удосконалення при адаптації до ринкових умов. Описані інноваційні процеси на підприємстві, які є складним та багатоетапним явищем, що включає використання не тільки фінансових, а й людських ресурсів та спрямовані на удосконалення не тільки самої діяльності підприємства, а й всього інноваційного середовища. Наведені ключові моменти організації інноваційної діяльності на підприємстві, де успіх, як і невдача, залежить від багатьох чинників і, переважно, від правильного виявлення перспектив впровадження інновацій з розглядом адаптивності до внутрішніх та зовнішніх ринкових умов. Розглянуто інноваційний потенціал та його особливості за рахунок запровадження відповідного інноваційного відділу на принципах корпоративного управління для удосконалення інноваційного середовища підприємства.

Ключові слова: інновації, інноваційне середовище, процес, підприємство, управління, ринкові умови

Постановка проблеми. Сучасне підприємство адаптується до інноваційного середовища підприємства в ринкових умовах господарювання, де проблем приділяється не така недостатня увага. В умовах нестабільної економіки істотно підвищується роль своєчасної адаптації підприємства до все нових умов інноваційної діяльності. Варто керівництву підприємств розуміти під інноваційною адаптацією набір управлінських рішень і процесів до умов діяльності даного підприємства, з пристосуванням до різних змін із використанням інновацій. Адже, успішний розвиток інформаційної, управлінської, логістичної та іншої інфраструктури інноваційної діяльності забезпечує розробку найкращого варіанту інновацій для будь-якого підприємства. Через набір плану інноваційних дій, підприємству необхідно завжди удосконалювати свою діяльність з усіма можливими варіантами роботи інноваційного підрозділу. Тому постає питання про правильно розроблений інноваційний підрозділ на підприємстві, де його робота буде заключатися в охопленні таких напрямів, як збирання та узагальнення інформації про інновації, розробка стратегічних програм та перспективних рішень, планування нововведень, адаптація виробничого процесу до нововведень та ін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблематики удосконаленню інноваційного середовища присвячені праці багатьох науковців. Різноманітні аспекти інноваційної діяльності підприємств розглядаються у працях вітчизняних і зарубіжних економістів, таких як: Ким Ч., Мазаракі А., Мельник Т., Моборн Р., Равлик Н., Ямненко Г. та багатьох інших. Значна кількість зарубіжних вчених займалися дослідженням теоретичних аспектів та сутності інновацій, проблем в управлінні інноваційним розвитком. Серед них, такі як: Й. Шумпетера, Б. Санто, П. Друкера, Б. Твісса. Серед українських науковців, які присвятили свої праці дослідженню інноваційної діяльності вітчизняних підприємств та механізмів управління інноваційним розвитком можна виокремити

роботи Володіна С., Гудзь О., Гончара О., Маркіна І., Побережної Н., Стецюка П. та інших. Проте, ще недостатньо розкриті питання формування ефективної моделі удосконалення інноваційного середовища підприємства.

Метою статті є визначення основних характеристик інноваційного середовища підприємства на сучасному етапі адаптації до ринкових умов господарювання та моментів організації інноваційної діяльності на підприємстві для ефективного функціонування діяльності підприємства та удосконалення всього інноваційного середовища на принципах корпоративного управління.

Виклад основного матеріалу. Підвищена увага до інновацій та інноваційного управління продиктована самим життям сучасного суспільства, адже втілення інноваційних процесів у нових продуктах та новій техніці є основою соціально-економічного розвитку підприємства.

Інноваційний процес є підготовкою та здійснення інноваційних змін і складається з взаємопов'язаних фаз, що утворюють єдине ціле. Внаслідок цього процесу з'являється реалізована зміна – інновація. Для здійснення інноваційного процесу величезне значення має дифузія – поширення у часі вже одного разу освоєної та використаної інновації у нових умовах чи місцях застосування. Інноваційний процес має циклічний характер, що необхідно враховувати під час створення гнучких систем організації та управління економікою.

Інноваційні процеси в корпорації носять циклічний характер, тобто здійснюються з певною періодичністю для конкретного бізнесу в міру дозрівання певних умов і передумов. Інновації виступають також одним з основних джерел появи протиріч при переході об'єкта від одного якісного стану до іншого, наприклад до більш високого рівня розвитку [2, с. 64].

Інноваційна мета виступає як глобальна стратегія підприємства, як засіб досягнення цілей вищого рівня: отримання досить високого прибутку в довгостроковій перспективі, збереження, а потім і підвищення конкурентних можливостей на ринку або в боротьбі за держзамовлення, вирішення кризової проблеми проблеми виживання загалом.

Інноваційний розвиток підприємництва характеризується перенесенням акценту на використання нових технологій, переходом до випуску високотехнологічної продукції, прогресивними організаційними і управлінськими рішеннями в діяльності підприємництва [1, с. 90].

Інноваційну діяльність можна визначити як цілеспрямовану та організовану творчу діяльність, що складається із сукупності різних видів робіт, взаємопов'язаних у єдиний процес зі створення та виробництва інновацій.

На рисунку 1 показані ключові моменти організації інноваційної діяльності на підприємстві.

Рис. 1. Ключові моменти організації інноваційної діяльності на підприємстві
Джерело: [3,4].

Інноваційне середовище підприємства складається з інноваційного потенціалу, що дає оцінку стану внутрішнього середовища підприємства (одного з факторів конкурентоспроможності та конкурентних переваг), та інноваційного клімату, що дає оцінку стану його зовнішнього середовища (одного з факторів привабливості інноваційного ринку).

Сучасні умови розвитку економіки потребують пошуку нових дієвих шляхів досягнення та підтримки конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, що вбачається можливим через інноваційну орієнтованість їх діяльності. Відповідно це потребує подальших досліджень можливостей досягнення цього на засадах теорії людського капіталу. При розвитку інноваційної діяльності підприємство ставить перед собою завдання виявлення і розвиток наукових можливостей, що вираженні кількісними і якісними показниками його науково-технічного потенціалу. Серед таких показників можна виділити стан виробничо-технічної бази, науково-технічна складова, інформаційні ресурси, організаційно-управлінська система, фінансові можливості та інвестиції в науково-дослідну діяльність, кількість засобів, що витрачені на наукові дослідження, ефект від появи нового товару на ринку по відношенню до конкурентоздатності. В контексті забезпечення якісної роботи всіх перерахованих факторів, а також для ефективної взаємодії цих показників важливе значення набувають трудові ресурси, їх склад, кількість і кваліфікація. В рамках інноваційної діяльності знання представляють собою ціле направлену координовану дію, що проявляється у досягненні цілі [4].

Від стану інноваційного потенціалу залежить вибір тієї чи іншої стратегії, який у разі можна визначити, як «заходу готовності» виконати поставлені цілі у сфері інноваційного розвитку підприємства. Практика показує, що не всім підприємствам необхідно освоювати нові технології, незважаючи на постійне зростання значення інновацій. Наприклад, деякі види та форми господарської діяльності нездатні самостійно розробляти нові інноваційні програми або впроваджувати інновацію у виробництво. А підприємствам, які перебувають у повному занепаді або на стадії банкрутства, просто немає сенсу модернізувати виробництво. Звідси випливає необхідність виділення умов, за яких підприємствам корисно розробляти нові інноваційні рішення щодо товарів випущених на ринок. Такими критеріями є:

- загроза старіння існуючих продуктів;
- виникнення нових потреб у покупців;
- зміна смаків та переваг споживачів;
- скорочення життєвого циклу товарів;
- посилення конкуренції.

Розвиток економіки країни пов'язаний з рівнем інноваційної діяльності кожної фірми, оскільки впровадження інновацій є основним чинником забезпечення інноваційної активності та ефективної діяльності як окремих підприємств, так і національної економіки. На підприємстві інноваційний процес реалізується у перерізі різних інноваційних програм, у межах кожної з яких розробляються інноваційні проекти і формуються плани їх реалізації [3, с.58].

З метою вдосконалення інноваційного середовища підприємства при адаптації до ринкових умов господарювання необхідна систематизована програма дій керівників із точним вказівкою конкретних цілей, ресурсного забезпечення, термінів, структур, безпосередньо відповідальних реалізацію дій з відповідним напрямом, здатна створити дієвий механізм управління інноваційними процесами. У процесі розвитку інноваційного середовища значну роль має відігравати так званий відділ інноваційного розвитку. До структури цього відділу повинні входити підрозділи, які мають спеціальний статус, відповідну організаційну структуру, спеціально підготовлений персонал та чітко визначені функції. По суті, це має бути орган комплексного планування та координації інноваційної діяльності на підприємстві, важливим завданням якого має стати формування інноваційної інфраструктури, яка забезпечує як нарощування інноваційного потенціалу області, так і вихід інноваційної продукції на ринки.

В сучасних умовах глобалізації світової економіки, головною та найважливішою умовою сталого розвитку економіки країни виступають ідеї та знання, які в подальшому перетворюються у сучасні технології, новітні системи управління, тощо. Необхідність та спроможність виходу України на траєкторію сталого розвитку досить часто пов'язують з переходом до інноваційної моделі розвитку вітчизняної економіки [5, с. 217].

Висновки. В результаті інноваційної діяльності народжуються нові ідеї, нові та вдосконалені продукти, нові чи вдосконалені технологічні процеси, з'являються нові форми організації та управління різними сферами економіки та її структурами. Інноваційна діяльність є потужним важелем, який допомагає подолати спад, забезпечити структурну перебудову та наситити ринок різноманітною конкурентоспроможною продукцією.

У зв'язку з цим вище викладеним для удосконалення інноваційного середовища підприємства при адаптації до ринкових умов господарювання необхідно запропонувати створити інноваційний відділ на принципах корпоративного управління організації, що складається з трьох осіб, а також використовувати прийом, популярний у японському менеджменті – залучення працівників у процес покращення якості. Цей прийом і буде використовуватися як система новаторства. А також можна запропонувати запровадити систему заохочень за внесення раціоналізаторських та новаторських пропозицій у вигляді матеріального стимулювання – одноразової премії за ефективну та обґрунтовану раціоналізаторську пропозицію на підприємстві.

Список використаної літератури

1. Ганущак-Єфіменко Л. М. Розвиток інновативного підприємництва на засадах кластерної організації. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 11(185). С. 88-97.
2. Готра В. В., Синявська Я. М. Організаційно-економічні аспекти формування інтегрованого інноваційного підприємництва в сучасних умовах. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія Економічні науки*. 2019. № 5 (139). С. 59-66.
3. Олійник Л. В. Управління інноваційним розвитком підприємства на основі формування інноваційних програм підприємств. *Економіка і організація управління*. 2017. №3. С. 51-59.
4. Ткачук О. М. Сучасне удосконалення інноваційної діяльності підприємства. *Економіка і організація управління*. 2020. № 4. С. 90-99.
5. Юрчук Н. П., Вовк В. Ю., Топіна Р. П. Інноваційно-інвестиційна діяльність як основа реалізації концепції сталого розвитку економіки України. *Агросвіт*. 2019. № 3. С. 53-61.

REFERENCES

1. Ganushchak-Iefimenko L.M., Shcherbak V.H. (2016). Rozvytok innovatyvnoho pidpryemnytstva na zasadakh klasternoї orhanizatsii [Development of innovative entrepreneurship on the basis of cluster organization]. *Aktualni problemy ekonomiky*, (11 (185)), 88-97 .
2. Gotra V. V., Sinyavska Ya. M. (2019). Orhanizatsiyno-ekonomichni aspekty formuvannya intehrovanoho innovatsiynoho pidpryyemnytstva v suchasnykh umovakh [Organizational and economic aspects of the formation of integrated innovative entrepreneurship in modern conditions]. *Visnyk Kyyivs'koho natsional'noho universytetu tekhnolohiy ta dyzaynu. Seriya Ekonomichni nauky*, (5(139)), 59-66.
3. Oliinyk L.V.(2017). Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpryemstva na osnovi formuvannya innovatsiynikh proham pidpryemstv [Management of innovative development of the enterprise based on the formation of innovative programs of enterprises]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, (3), 51-59.

4. Tkachuk O. M. (2020). Suchasne udoskonalennya innovatsiynoyi diyal'nosti pidpryyemstva [Modern improvement of innovative activity of the enterprise]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, (4), 90-99.
5. Yurchuk N., Vovk V., Topina R. (2019). Innovatsiyno-investytsiyna diyal'nist' yak osnova realizatsiyi kontseptsiyi staloho rozvytku ekonomiky Ukrainy [Innovative-investment activity as the implementation basis of the sustainable development concept of the ukrainian economy]. *Agrosvit*, (3), 53-61.

MAKOVETSKAYA IRINA, MELNYCHUK DANIIL. IMPROVEMENT OF THE INNOVATIVE ENVIRONMENT OF THE ENTERPRISE IN ADAPTATION TO MARKET CONDITIONS. *The article is devoted to the analysis of the innovative environment of the enterprise and the importance of its improvement during adaptation to market conditions. Achieving and maintaining the competitive advantages of the enterprise is possible with the effective use of innovations. Innovative processes at the enterprise are described, which are a complex and multi-stage phenomenon that includes the use of not only financial, but also human resources and are aimed at improving not only the enterprise's activity itself, but also the entire innovation environment. The innovation process takes place according to the development scenario at the enterprise: there is a significant personnel potential, a gradual increase in the educational level of employees, but outdated equipment, low financial support for innovative activities. The key points of the organization of innovative activities at the enterprise are presented, where success, like failure, depends on many factors and, mainly, on the correct identification of the prospects for the introduction of innovations with consideration of adaptability to internal and external market conditions. The innovative potential and its features are considered due to the introduction of the corresponding innovation department based on the principles of corporate management to improve the innovative environment of the enterprise.*

Key words: *innovation, innovation environment, process, enterprise, management, market conditions*